

BEARN

O

LA SALA DE LES NINES

• Llorenç villalonga –

1. Biografia:

Llorenç Villalonga i Pons va néixer l'1 de Març de 1897 a Mallorca. El seu pare, que procedia d'una família de propietaris rurals, era militar; i la seva mare procedia d'una família molt culta i cosmopolita. Dona de gran intel·ligència i bellesa, influí molt en Llorenç, i aquesta influència es reflecteix en alguns dels seus personatges femenins. Tras haver provat sort en la carrera eclesiàstica, sense gaire fortuna, es decidí per estudiar medicina a Barcelona i Saragossa, i es va especialitzar en psiquiatria en París. De retorn a Mallorca es dedicà al seu treball professional de psiquiatre i més tard fos nomenat sots-director del manicomi provincial.

Llorenç era un home culte, cosmopolita i racionalista; per això es trobava en desacord amb l'ambient de l'illa, pobre, pintoresc i al mateix temps culturalment endarrerit i ensopit.

L'any 1936 es casà amb una cosina segona: Mª Teresa Gelabert, vidua sense fills i procedent, com ell, d'una família rural. No tinguéren descendència. A 1980, a l'edat de vuitanta-tres anys, morí després d'una progressiva arteriosclerosi.

L'obra de Villalonga, per la seua gran qualitat, ha situat l'autor a primer rengle dels novel·listes catalans.

2. Paraules desconegudes:

- Al·lot: noi, nen, xiquet
- Apòcrif: que no és autèntic, falsificat, atribuït indegudament
 - Contorbat: que està torbat, inquiet, intranquil, alterat.
 - Contumàcia: Qualitat de contumac. Porfidos i obstinat.
 - Devora: a prop, al costat.
 - Dissonar: Faltar a la consonància i l'harmonia. Discrepar, mancar de conformitat.
 - Doblers: Diners
 - Enfony: Habitació o vivenda petita i bruta.
 - Esburbat: Que està atabalat.
 - Infaust: Constitueix, acompanya o anuncia una desgràcia.
 - Lenitiu: Que estava o suavitzava.
 - Morigerat: Resultat de controlar els excessos.
 - Redempció: Acte de rescatar a un esclau de l'esclavitud mitjançant un preu.

3. Resum:

El llibre es divideix en quatre parts. La primera és una carta del protagonista, en Joan Mayol (capellà de Bearn), a Miquel Gilabert, el secretari del cardenal. A la carta, Joan avisa al seu amic del que trobarà escrit i per què ho ha escrit així, que és el seu punt de vista i que no el culpi si troba alguna frivolitat. Tot seguit passa a relatar la vida dels senyors, alegries i desgràcies, al poble de Bearn.

La segona part la titula Sota la influència de Faust. És un època tempestuosa, de lluites internes i forces enconrades dintre de Joan, que li produiràn un gran desassossec. Joan no conegué els seus pares naturals i va créixer amb els senyors, Don Toni i Dona Maria Antònia. Mentres que ell cursava estudis al Seminari els senyors es divorciaren, per un presumpte engany d'en Toni vers la seva dona. Les vacances d'estiu les passava a Bearn; anava a caçar tords, a passejar i discutia amb el senyor sobre temes religiosos, polítics i socials que ell estudiava al Seminari i pels que don Toni tenia interès. Les seues opinions quasi sempre estaven contrapossades i això feia reflexionar en Joan i adonar-se'n de la personalitat del seu protector.

Un d'aquests estius, quan Joan només tenia quinze anys, conegué un xiquet una mica menor que ell que es deia Jaume. Era molt prim i mai no havia estat al camp. Malgrat que era molt intel·ligent, li faltava eixa capacitat d'independència i de saber moure's pels espais oberts. Però era molt tenaç i sempre intentava superar a Joan en les curses, la caça, els jocs... En un primer moment Joan estava gelós però més tard començà a apreciar-lo, així que la seua mort eixe mateix estiu fos un impacte i produí una sensació de culpabilitat molt gran a Joan, encara que no sabia per què. Li provocà un rebuig de la violència que li durarà tota la vida.

En aquesta mateixa època el senyor li donà les seues memòries per a que, tras la seva mort, Joan les continuara. I parlant de la vida del senyors a Bearn, ja des de que Joan era un adolescent una habitació de la casa, a la que estava prohibit entrar, anomenada La sala de les nines li provocà una gran fascinació i curiositat. L'ombra d'aquesta habitació, que guarda els secrets de la família, està present en tota l'obra i canviarà l'opinió d'en Joan sobre els senyors.

Els senyors tenien una neboda, dona Xima, de la que hagueren de fer-se càrrec quan era només una xiqueta; i quan va créixer, ella i don Toni se'n van anar a París una temporada, malgrat la desaprovació de dona Maria Antònia que es va anar de la casa. Dona Xima vivia a París envoltada de luxes. Les notícies que arribaven a Bearn deien que era l'amant de varis homes rics, inclòs l'emperador que li regalava anells de diamants. Però aquesta vegada tornà al poble només per a demanar-li diners a don Toni i continuar amb el tipus de vida que portava. Joan condemnà aquesta conducta. Finalment dona Maria Antònia tornà a la casa, i així terminà una època tempestuosa de successos pertorbadors i de conflictes morals.

La tercera part es diu La pau regna a Bearn i fos una època tranquil·la. Han transcorregut 23 anys des de que dona Maria Antònia tornà casa. És un període de serenitat per als senyors però no per al Joan. Ell era qui s'encarregava d'administrar els diners dels senyors. I és que aquests no se'n adonaven que no tenien tants diners com abans, que les seues riqueses estaven esgotant-se. Malgrat aquestes dificultats econòmiques, van fer un viatge a Roma i París per a rebre la benedicció del Papa i per a que Joan el coneguera ja que, segons don Toni, qualsevol capellà almenys una vegada en la vida deu anar a veure'l.

Primer van estar a París, on Joan, observant el tipus de vida que porten, critica l'ús que es fa dels diners i pensa que en determinades situacions la figura social del senyors són necessàries, en contra de totes les idees de llibertats socials i de desaparició dels estaments que apareixen en aquest segle.

La seua estància a París fos una mica incòmoda. La incertesa de no saber si es trobarien a Xima, la neboda de don Toni, possava molt nerviós a Joan.

Ja des de que era un xiquet Xima impressionava a Joan. I durant el temps que pasaren a França la seua obsessió creix i li sembla veure-la per tot arreu, bé com una dona rica, bé com una captaire. Una de les vegades que li semblà veure-la va provocar un accident pel qual van ser expulsats oficialment de París.

Un temps després de tornar a Bearn madò Coloma, la serventa de la casa, mor estrangulada. El senyor era sospitos de la seua mort.

I al poc temps, durant la festa de Carnaval morí enverinat per uns bombons que hi havia a una caps, encara que Joan no sabrà mai si havia sigut un accident o el senyor els havia pres a propòsit.

Finalment, l'última part es un epíleg en el que Joan coneix, per fi, tots els secrets de la família de mà d'uns historiadors que venen a reclamar el vertader arxiu del senyor, perquè tenia relació amb el rei de Prússia i Alemanya. Però Joan, creient que d'aquesta manera mantenia segurs els secrets que don Toni mai volgué descobrir, calà foc a tota l'habitació de les nines.

4. Descripció dels personatges.

Don Toni: És un senyor ric del camp que té una gran casa i posseeix terres a Bearn. És magre, esvelt, una mica menut, lleig i té uns ulls petits, vius i voltats d'arrugues. Vestia hàbit franciscà i portava una perruca blanca. És treballador, sincer, ben intencionat, culte, hàbil sofista i dialèctic, i li agraden els clàssics francesos.

Dona Maria Antònia: És la dona d'en Toni, encara que siguin cosins germans. És una dona molt bella amb els ulls blaus i tranquils. Té un fort temperament, però és reservada, franca i sincera. Està molt ben educada i posseeix una amabilitat parsimoniosa. És l'ideal de dona cristiana: moralment correcta i amb una fe increbantable.

Joan Mayol: És fill de pare jornalier i de mare collidora, encara que mai els conegué. Es crià amb els senyors don Toni i dona Maria Antònia. Té els ulls negres (com sa mare, que a més era molt bella), és fort i àgil. Estudia al Seminari, en la ciutat. És un amant de la literatura i la poesia dels clàssics greco-llatins. Al llarg de la seua vida pateix molts conflictes interiors, tant morals com sentimentals. És bastant conservador i no està molt d'acord amb les noves idees que advoquen per l'igualtat social i la desaparició dels estaments i privilegis.

Dona Xima: És la neboda órfena dels senyors. Té deu o dotze anys més que Joan. Senyoreta de bona casa, ben educada i bellesa perfecta, als divuit anys se'n va anar a París on es gastava els diners dels senyors d'una manera depravada. És llesta, manyaga i manca d'escrúpols. És el model de dona immoral, segons el cristianisme, i viu d'acord amb els ideals de la Il·lustració.

5. Anàlisi de l'espai i el temps.

Espai: El poble de Bearn està situat a Mallorca, a una hora aproximadament de la ciutat, i té uns 400 habitants. La finca dels senyors porta el mateix nom que el poble. Es troba entre muntanyes, en la serra nord de l'illa, envoltada de terres pobres, plenes de roquissans i boscos salvatges.

La casa consta d'un pati interior orientat amigjorn, que s'anomena clasta, on hi ha les estables i les habitacions del majoral. Al fons un arc dona a un altre pati més petit des d'on es passa a un rebedor amb una escala ampla que condueix al pis d'honor. Entrant a l'esquerra, es troba una sala amb un piano, que comunica amb el menjador. A dalt hi ha els salons i les cambres. L'escala desemboca a una galeria amb tres portes grans. La porta central comunica amb una peça ovalada quasi sense mobles i il·luminada per una claraboia. D'ella es passa al saló principal amb dos balcons, entre els quals hi ha una xemeneia de marbre, que miren al jardí. A l'esquerra del gran saló hi ha la cambra nupcial i a la dreta la porta que comunica amb la cambra del senyor i el seu estudi. El saló principal és d'una gran magnificència, folrat de seda de color de cel, amb miralls i porcellanes. Les dues portes que s'obren als extrems de la galeria comuniquen, l'una amb una quadreta que serveix d'antesala a l'arxiu i l'altra a diverses dependències, entre les quals es troba l'oratori de la senyora. D'aquest oratori comença una escala secreta que duu a la Sala de les Nines.

Temps: La història transcorre a finals del segle XIX, entre 1860 i 1900

En aquesta època apareix el socialisme i les tendències modernistes perilloses que provenen de Madrid.

6. Comentari sobre el passatge que més m'ha atret.

El passatge que més m'ha atret ha sigut el que transcorre a París, quan té lloc l'incident amb el funcionari del tramvia. Joan li pega perquè està molt nerviós davant la visió d'una dona que podria ser dona Xima.. És molt interessant l'obsessió que sent per aquesta dona, perquè em sembla que és una barreja d'atracció física, per la qual se sent culpable ja que ell és capellà, i alhora condemna la seua manera de viure que és tot el contrari al que la religió cristiana diu. I és el que més m'ha agradat perquè es un dels únics moments de la història en que l'acció és una mica més ràpida.

7. Opinió personal.

En conjunt l'obra no està malament, però crec que l'acció és una mica lenta. No passa quasi res en tot el relat. S'acosta molt més a la personalitat dels personatges, a el que pensen sobre el món de l'època i la seua opinió sobre els canvis en la mentalitat de la gent que es produeixen, que a les coses que fan. M'ha semblat una mica avorrida perquè és la història d'una família de l'època no massa excepcional o estranya. Crec que pretén condemnar la manera de viure de la Il·lustració i donar com a exemple correcte el de la vida cristiana. Perquè dona Xima acaba molt mal la seua vida per haver vivit malgastant els diners sense escrúpols, termina mig boja. Mentre que dona Maria Antònia acaba els seus dies d'una manera molt més tranquil·la perquè ha sigut una bona cristiana i encara que ha tingut dificultats econòmiques mai no li ha mancat res.

8. Redacció d'un final alternatiu.

Quan finalment dona Xima torna a Beran, arruinada i sentin-se rebutjada per tots, Joan s'adona que l'estima, que sempre l'ha estimada i que la sortida més senzilla per ocultar el seu amor era fer-se capellà de Bearn i viure esperant que ella tornara al poble. Ara que dona Xima es penedeix de tot el que ha fet a la seua joventut i fa la promesa de tornar-se'n una bona cristiana, Joan decideix confessar-li el seu amor. Açó li obliga a deixar el Seminari i els hàbits, però no li importa perquè se'n va a casar amb dona Xima. Quan els senyors hagen mort la finca i les terres seràn per a ells i viuràn allí tota la vida, lluny de la intranquil·litat i els malavejos de la ciutat, d'els que dona Xima ja no vol saber res.